

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
к. філос. н., доцент
І.М. Савицька
«_____» _____ 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засідання кафедри педагогіки
Протокол № 8 від «10» червня 2022 р.
Завідувач кафедри, д. пед. н.
Р.В. Сопівник

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП
професор кафедри педагогіки д.п.н., професор

_____ О.В. Васюк

**РОБОЧА ПРОГРАМА
«ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА»**

Спеціальність: 015.37 Професійна освіта

Освітньо-професійна програма: Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробник: асистентка кафедри педагогіки, Прохорчук П.С.

1. Опис навчальної дисципліни

«Професійно-педагогічна етика»

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній рівень	бакалавр	
Спеціальність	015 професійна освіта	
Спеціалізація	015.18 Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства	
Галузь знань	01 «Освіта»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота)	Не передбачено	
Форма контролю	Іспит (3 курс 6 семестр) 2 години	
Показник навчальної дисципліни для денної та скороченої форми навчання		
	денна форма навчання	
Рік підготовки (курс)	3	
Семестр	6	
Лекційні заняття	26	
Практичні, семінарські заняття	26	
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	68	
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – полягає у формуванні в студентів знань, умінь та навичок етичної поведінки у різних професійних ситуаціях.

Завдання полягають в ознайомленні студентів із: визначенням суті ряду понять (професійно-педагогічна етика викладача вищої школи, моральна свідомість педагога, етичні принципи та цінності педагогічної діяльності, моральний обов'язок та відповідальність викладача, педагогічна справедливість); історичними особливостями розвитку педагогічної етики, особливостями моральної свідомості викладача; основними морально-особистісними якостями, які повинні бути розвинуті у викладача вищого навчального закладу; етичними нормами та принципами професійної діяльності викладачів; психолого-педагогічними засадами морального самовдосконалення викладачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати: предмет, мету та завдання дисципліни; основні етичні вчення, особливості становлення та розвитку етичної традиції в Україні та за рубежом; сутність, структуру та функції моралі. Історичні особливості розвитку моралі. Зміст моральної свідомості особистості викладача; сучасні вимоги до професійно-моральних якостей викладача; основні принципи та норми етичної поведінки педагогів стосовно професії, студентів та колег; етичні засади взаємовідносин викладача із студентською молоддю; основи взаємодії та взаєморозуміння в контексті професійного спілкування викладача; етикетні норми поведінки викладача вищого навчального закладу.

вміти: застосовувати одержані знання у практичній педагогічній діяльності; диференціювати поняття «етика» та «етика викладача вищої школи»; володіти категоріями педагогічної етики; виділяти моральні особливості певних людських спільнот в різні історичні епохи; сформулювати ціннісні орієнтації та моральні ідеали сучасного українського суспільства; на основі історичних традицій та зарубіжного досвіду

моделювати зразки моральної поведінки викладача у різних педагогічних ситуаціях; діагностувати та коректувати власний рівень моральної вихованості, морально-професійні якості, взаємодіяти із студентами та колегами відповідно до етичних принципів, норм та правил; використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування; прогнозувати та етично вирішувати конфліктні ситуації; застосовувати норми етикету у професійній діяльності; скласти програму морального самовдосконалення та самовиховання.

Компетентностями, якими повинен володіти здобувач після вивчення дисципліни є:

- уміння працювати у колективі та команді;
- позитивне ставлення та повага до різноманітності та мультикультурності;
- здатність працювати у міжнародному середовищі;
- здатність до критики та самокритики;
- здатність налагоджувати контакт у спілкуванні зі студентами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами;
- здатність розробляти та реалізовувати стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, заснованих на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень, організовувати спільну діяльність для досягнення суспільно значимих цілей, орієнтованих на прогрес;
- здатність дотримуватись морально-етичних норм поведінки, прояву толерантності, формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії;
- здатність володіти ораторським мистецтвом, навичками публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації.

Дисципліна «Професійно-педагогічна етика» має міждисциплінарний характер. Вона інтегрує відповідно до свого предмету знання з інших освітніх і наукових галузей у першу чергу психологічні знання, педагогічні, нормативно-правову галузі.

Дисципліна «Професійно-педагогічна етика» є нормативною для освітньої програми за спеціальністю «015 Професійна освіта», галузь знань «01 Освіта».

Згідно з навчальним планом *бюджет навчального часу* на вивчення дисципліни «Професійно-педагогічна етика» становить 90 годин: лекції -26 годин, практичні 26 годин, та самостійної роботи 38 годин.

Форма підсумкового контролю іспит

3. Структура навчальної дисципліни «Професійно-педагогічна етика»

Назви тем	Кількість годин		
	Денна форма		
	усього	у тому числі	
		л	пр.
Змістовний модуль 1. Етичні засади діяльності викладача вищого навчального закладу			
Тема 1. Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика»	4	2	2
Тема 2. Історія розвитку професійно-педагогічної етики	4	2	2
Тема 3. Поняття і структура моральної свідомості особистості педагога.	4	2	2
Тема 4. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості	4	2	2
Тема 5. Раціонально-теоретична складова моральної свідомості викладача, педагогічна мораль	4	2	2
Змістовний модуль 2. Основні категорії професійно-педагогічної етики			
Тема 6. Поняття і структура моральної свідомості особистості	4	2	2

педагога			
Тема 7. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості	4	2	2
Тема 8. Добро і зло у професійній діяльності педагога			
Тема 9. Моральний обов'язок і відповідальність. Справедливість і щастя.	4	2	2
Тема 10. Честь, гідність і совість педагога.	4	2	2
Тема 11. Норми етичної поведінки викладачів вищої школи стосовно професії.	4	2	2
Тема 12. Норми етичної поведінки викладачів стосовно студентів і викладачів.	4	2	2
Тема 13. Поняття «етикет», його особливості та структура, правила етикетної культури	4	2	2
Усього годин	52	26	26

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
	Змістовний модуль 1	

1.	Тема 1. Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика»	2
2.	Тема 2. Історія розвитку професійно-педагогічної етики	2
3.	Тема 3. Поняття і структура моральної свідомості особистості	2
4.	Тема 4. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості	2
5.	Тема 5. Раціонально-теоретична складова моральної свідомості викладача, педагогічна мораль	2
	Змістовний модуль 2.	2
6	Тема 6. Поняття і структура моральної свідомості особистості педагога	2
7	Тема 7. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості	2
8	Тема 8. Добро і зло у професійній діяльності педагога	2
9	Тема 9. Моральний обов'язок і відповідальність. Справедливість і щастя.	2
10	Тема 10. Честь, гідність і совість педагога.	2
11	Тема 11. Норми професійно-етичної поведінки викладачів вищої школи стосовно професії.	2
12	Тема 12. Норми професійно-етичної поведінки викладачів стосовно студентів і викладачів.	2
13	Тема 13. Поняття, особливості та правила «етикетної культури»,	2
Разом		26

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Система моралі Давнього Сходу.
2. Мораль і звичаї античності.
3. Станово-корпоративна мораль Середньовіччя.
4. Етичні вчення Стародавнього Сходу.
5. Етика в історії античної думки.
6. Вплив ранньохристиянської етики та етики доби Середньовіччя на виховання особистості.
7. Етичні вчення епохи Відродження.
8. Етичні парадигми Нового часу.
9. Етична думка XX століття.
10. Моральний ідеал українців.
11. Основні тенденції розвитку моралі у сучасній цивілізації.
12. Сутність професійної етики педагога.
13. Моральна спрямованість виховної функції навчальних занять.
14. Прояви етичних категорій добра і зла в педагогічній діяльності викладача.
15. Особистий приклад викладача вищої школи в моральному впливі на студентів.
16. Моральні відносини між викладачем і студентами як умова педагогічного процесу, їх функції.
17. Норми педагогічної моралі, які регулюють протиріччя інтересів у відносинах між викладачами і студентами.
18. Педагогічне співробітництво викладача і студентів.
19. Аналіз позитивних і негативних сторін у взаєминах між викладачами і студентами.
20. Моральний клімат педагогічного колективу вищого навчального закладу. Неприпустимість конфліктних ситуацій між педагогами.
21. Моральні вимоги, що регулюють відносини між викладачем і педагогічним колективом, між викладачами.
22. Ставлення до викладача-майстра педагогічної справи, до новатора.
23. Ставлення педагогічного колективу до молодих, недосвідчених і мало кваліфікованих колег.
24. Характеристика морально-психологічних якостей педагога в поєднанні з професійною діяльністю.
25. Методи самовиховання етичних якостей і рис характеру.
26. Спілкування як основа життєдіяльності людей, їхньої взаємодії та основний засіб у професійній діяльності педагога.
27. Етичні засади попередження та розв'язання конфліктів
28. Умови оволодіння педагогічним тактом.

29. Використання тестових методик з метою виявлення рівнів моральної культури педагогів.

30. Шляхи і форми професійно-етичного самовдосконалення вчителя.

Пакет тестових запитань

1.	Основним суперечностями виконання педагогічного обов'язку є суперечності між: а) розумом і почуттями; б) добром і злом; в) свободою і необхідністю; г) правдою і кривдою; д) волею і розумом; е) належним і сутнісним
2.	Основними структурними елементами моральної свідомості викладача на раціонально-теоретичному рівні є: а) етичні погляди; б) етичні відносини; в) етична поведінка; г) етичні переконання д) ідеал; е) мотивація
3.	Структуру моральної свідомості педагога розглядають на 2-ох рівнях: а) раціонально-теоретичному; б) почуттєвому; в) діяльнісному; г) практичному.
4.	Моральний ідеал викладача розглядається як (виберіть правильні відповіді): а) «суб'єкт-об'єктні » відносини викладача і студента; б) пасивне очікування майбутнього; в) засіб гармонії у відносинах «викладач-студент»; г) активний творчий процес
5.	Змістовний аспект почуттєвого рівня моральної свідомості охоплює такі основні почуття: а) честі; б) гуманізму; в) оптимізму; г) обов'язку; д) колективізму; е) відповідальності.
6.	Визнання людиною власної провини і засудження власних вчинків, це а) сором; б) альтруїзм; в) милосердя; г) співчуття; д) покаєння
7.	За своїм змістом почуття суспільного переживання є: а) морально-політичними; б) морально-релігійними; в) морально-правовими; г) морально-економічними
8.	Викладач виховує у студентів відповідальне ставлення, у першу чергу, до: а) професії; б) закону; в) товаришів; г) викладачів
9.	Вміння знайти межу, яку необхідно дотримуватися у відносинах із людьми, це: а) почуття міри; б) делікатність; в) вміння слухати; г) тактовність

10.	Вміння підійти до людини так, щоб не образити, не зробити боляче, а навпаки, намагатися допомогти, це: а) почуття міри; б) делікатність; в) уміння слухати; г) тактовність
11.	Здатність передбачити реакцію людини на ваше висловлювання і при необхідності самокритично, вибачитися за допущену помилку, це: а) почуття міри; б) делікатність; в) уміння слухати; г) тактовність
12.	Із пропонованого списку виберіть правильне визначення поняття: «Усвідомлення людиною свого знання, інтересів, ідеалів, мотивів поведінки, самооцінки себе як діяча» а) совість; б) самосвідомість; в) гідність; г) честь
13.	Із пропонованого списку виберіть правильне визначення поняття: «Категорія етики, що відображає соціальний статус людини та її моральні заслуги» а) совість; б) самосвідомість; в) гідність; г) честь
14.	Із пропонованого списку виберіть правильне визначення поняття: «Категорія етики, яка характеризує самоповагу людини та її моральну рівноправність з іншими людьми» а) совість; б) самосвідомість; в) гідність; г) честь
15.	Який вплив на виховання особистості має, як правило, моралізування? а) позитивний; б) не визначений; в) негативний; г) ситуативний
16.	Вкажіть у яких формах проявляється добро у професійній діяльності викладача: а) добро-злю; б) добро-дія; в) добро-слово; г) добро-дружба; д) добро-зустріч
17.	Із запропонованого переліку виберіть характеристики, які визначають єдність інтелектуальних, емоційних та моральних переконань педагога: а) переконливість власної позиції; б) почуття міри; в) відчуття повноти і глибини свого внутрішнього життя; г) подолання бар'єрів і міфів традиційної педагогіки; д) почуття відповідальності за реалізацію свого покликання; е) переживання власного «відкриття світу»;
18.	Вкажіть хто перед ким має переваги, відповідно до загальних норм етикету: а) жінки перед чоловіками; б) чоловіки перед жінками; в) молодші перед старшими; г) старші перед молодшими; д) керівник перед співробітниками; е) співробітники перед керівником; є) хворі, слабкі, інваліди перед здоровими; ж) здорові перед хворими, слабкими, інвалідами

19.	Особливостями категорій етики є: а) сила громадської думки; б) емоційно-оціночна форма; в) аксіометричний характер; г) подвійний характер; д) категоріальність
20.	Групами норм етичної поведінки викладача є етична поведінка стосовно: а) друзів; б) колег; в) суспільства; г) професії; д) студентів; е) органів управління вищою освітою
21.	Виберіть та розташуйте у відповідній послідовності основні групи почуттів викладача за їх стійкістю (від менш стійких до більш стійких): а) суспільного переживання; б) колективні; в) ситуативні; г) педагогічні; д) інтимні; е) інтимні;
22.	Кому належать зазначені ідеї: а) Августин Блаженний; 1) денаціоналізація- веде до деморалізації; б) Я.Коменський; 2) якщо педагог чогось не знає про це краще сказати в) Б.Грінченко; 3) обов'язок – поняття зі сфери несвободи, тоді як відповідальність – поняття зі світу свободи г) Е.Фромм 4) діяльність педагога не по совісті – результат аморальності усього суспільства
23.	Вкажіть правильні визначення понять: а) раціонально-теоретичному; 1) ідеали; б) почуттєвому 2) ціннісні орієнтації; 3) моральні мотиви; 4) моральні потреби 5) переконання; 6) погляди.
24.	Розташуйте у відповідній послідовності типи відповідальності особистості (за М.Савчин) від найбільш позитивного до найбільш негативного: а) відповідальність – зовнішня обов'язковість; б) безвідповідальність; в) вибіркова відповідальність; г) психопатична безвідповідальність; д) прагматична відповідальність; е) відповідальність – потреба; є) псевдо відповідальність; ж) невротична відповідальність

25.	Віднесіть подані почуття до відповідних груп:
а) ситуативні;	1) громадянськість;
б) суспільного переживання	2) дружба;
в) інтимні;	3) патріотизм;
	4) любов до дітей;
	5) радості;

26.	Вкажіть відповідні характеристики якостей педагогічного колективу:
а) згуртованість	1) вміння приймати колег такими, як вони є;
б) терпимість	2) атмосфера, в якій педагог може себе проявити як особистість і як професіонал;
в) доброзичливість	3) забезпечує взаємодопомогу, підтримку;
г) тактовність	4) виражає увагу до людини;
	5) убезпечує від втручання в особисте життя колег.

27.	Вкажіть відповідні характеристики основних структурних компонентів етикету викладача:
а) стиль поведінки;	1) спосіб поводження, стиль мови, її інтонація, міміка, жести, хода, стриманість, повага, чуйність;
б) манери;	2) система службового підпорядкування молодших старшим за чином або званням;
в) ввічливість ;	3) стійкі риси, що постійно відтворюються і властиві певній людині чи групі людей;
г) субординація	4) передбачає повагу до людської честі і гідності;
	5) зовнішнє відображення внутрішньої культури людини, її моральних якостей.

28.	Вкажіть кому належать зазначені цитати про етикет:
а) Р.Емерсон;	1) спілкуючись із людьми думай не про свою користь, а про того, з ким спілкуєшся;
б) Й.В.Гете	2) гарні манери складаються із дрібних самопожертв;
в) Л.Толстой	3) у будь-якому дрібному вчинку уже виявляється весь ваш характер: дурень і входить і виходить, і сідає і встає з місця, і мовчить і посувається інакше, ніж розумна людина;
г) Ж.Руссо	4) поведінка – це дзеркало, в якому кожен показує свій образ;

	д) Ж. де Лабрюйєр
--	-------------------

29.	Вкажіть, які характеристики відображають подані норми етикету: а) довіра; 1) толерантне ставлення до студента; б) терпимість 2) «я, викладач, з повагою відношуся до його думки і знань, я вірю в його сили і можливості і тому вимагаю у нього» ; в) не приниження 3) коли педагог бачить у своїх вихованцях рівних собі людей зі своїми поглядами і інтересами; г) вимогливість 4) неупереджений аналіз як власних помилок, так і помилок своїх колег; 5) у педагогічній практиці найчастіше порушується, часто несвідомо з боку педагога (поглядом, тоном, окриком).
-----	--

30.	Вкажіть кому належать зазначені цитати про етикет: а) К.Д. Ушинський; 1) вчитель повинен бути морально прекрасним не тільки внутрішньо, але й зовнішньо; б) Б. Грінченко 2) педагогічна мораль має поєднувати у собі суворі вимоги до людини і глибоку повагу до неї; в) А.С. Макаренка 3) у будь-якому дрібному вчинку уже виявляється весь ваш характер: дурень і входить і виходить, і сідає і встає з місця, і мовчить і посувається інакше, ніж розумна людина; г) В.О. Сухомлинський 4) поведінка – це дзеркало, в якому кожен показує свій образ; д) Г. Ващенко 5) виступав проти обмежуючих вказівок, норм щодо поведінки вчителя в кожному конкретному випадку; 6) моя влада над дитиною – це здатність дитини реагувати на моє слово
-----	--

8. Методи навчання:

Лекція, розповідь, бесіда, пояснення, вправа, самостійна робота, практична робота, самостійна робота з книгою, демонстрація, ілюстрація, диспут, мозкова атака, проблемний виклад, пізнавальний спір

9. Форми контролю:

Індивідуальна і фронтальна перевірка знань, підсумковий контроль(залік, іспит).

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол No 6 з табл.1

Рейтингові бали за шкалою Університету	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Означення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Дуже добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
74-81	Добре	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
64-73	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю помилок)
60-63	Достатньо	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно - Потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)
01-34	Незадовільно	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R ДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг затестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчально їроботи RHP (до 70 балів): $R_{\text{ДИС}} = R_{\text{HP}} + R_{\text{AT}}$.

11. Методичне забезпечення

НМК з дисципліни.

12. Рекомендована література:

1. Андреев В.И. Педагогическая этика: спецкурс для нравственного саморазвития. -Казань: Центр инновационных технологий, 2002. 272 с.
2. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. -К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 248 с.
3. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. - К.: Ленвіт. 2004. -192 с.
4. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. - Львів: Норма, 2005.-С. 344.
5. Гринькова В. Аксіологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. - 2002. - № 2. - С. 2-6.
6. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности: Учебное пособие для вузов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 415 с.
7. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки. - К.: АПН, 2002. - 223 с.

8. Етика: Навч. посіб. ; В.О. Лозовой, МІ. Панов, О.А. Стасевська та ін. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 224 с.
9. Законодавство України про освіту: Збірник законів. - К.: Парламентське вид-во. 2002.- 159 с.
10. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчальною процесу: Спец, випуск // Рідна школа. -2000. -№ 8.
11. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. - 2001. -№1.-С. 31-34.
12. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ-ХХ ст.): Хрестоматія / У поряд.: Л.Д. Березовська та ін. - К.: Наук, світ, 2003. -418 с.
13. Мартиненко СМ.. Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка. --К.: МАУП. 2002. - 169 с.
14. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. - 2-ге вид., переробл. і доп. - Харків: Ранок-НТ, 2004. - 152 с.
15. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. - К.: Знання-Прес, 2003. - 134 с.
16. Каленський А. А. Етика викладача вищої школи : навчальний посібник / І. В. Зайченко, А. А. Каленський, Т. Ф. Мельничук; за ред. проф. І. В. Зайченка. – К. : ЦП «Компринт», 2013. – 320 с.
17. Каленський А.А. Розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін: [монографія] / Андрій Анатолійович Каленський. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ЦП «Компринт», 2016. – 424 с.
18. Kalenskyi, A.A. (2016), Rozvytok profesiino-pedahohichnoi etyky u maibutnikh vykladachiv spetsialnykh dystsyplin: monohrafiia [The development of professional-pedagogical ethics in future teachers of special subjects: monograph], TsP «Komprynt», Kyiv, 424 p.
19. Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вашої школи : [підручник для студентів вищих навчальних закладів] / І.В.

- Зайченко, В.М.Теслюк, А.А. Каленський. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. – 484 с.
20. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя-основа реформи школи // Початкова школа. - 2001. -№ 1. - С. 3-5.
21. Педагогічна майстерність. І.А. Зазюн. –Київ. -2008.
22. Педагогическая этика / Сост И.В. Тимонина – Кемерово: Кузбас, 2000 . 136 с.
23. Професійна етика вчителя: час і вимоги / За заг. ред. Б.М. Жебровського. - К., 2000.
24. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник для студентів виш. навч. пед. закладів. - Суми, 2000. -208 с.
25. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. - К.: Міленіум, 2006. -346 с.
26. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. - К.: Радянська школа. 1981.- 382 с.
27. Хоружа Л.Л. Гуманний учитель: утопія чи реальність? // Директор школи: Науково-методичний журнал - 2002. - № 2. - С. 42-48.
28. Хоружа Л.Л. Гуманізація як системоутворюючий компонент реформування сучасної освіти і виховання /' Освіта на Луганщині. - 2002. - №2(17). - С. 59-66.
29. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. - К.: Преса України, 2003. -319 с.
30. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. К.: -2008.
31. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя: Книга для учителей. - 2-е изд., доп. - К., 1988. - 223 с.

Додаткова:

1. Амонашвили Ш.А. Гуманно-личностный полход к детям. - М: Издательство "Институт практической психологи", 1998. - 544 с.
2. Асташова Н.А. Концептуальне основи педагогической аксиологии // Педагогика. - 2002. - № 8. - С. 8-13.
3. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т.К. Чмут., Г.Л. Чайка. - К.: МАУП, 1999. - 28 с.
4. Етика: Навч. посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфименко. О.М. Лінчук та ін. - К.: Либідь, 1992.-328 с,
5. Левитан К.М. Основы педагогической деонтологии. -М.: Наука, 1994. - 192 с.
6. Наумчик В.Н., Савченко Е.А. Этика педагога: Учеб.-метод, пособие. - Минск: Университетское, 1999. - 216 с.
7. Олексюк О.М. Нормативно-регулятивні механізми духовного розвитку особистості // Педагогіка толерантності. - 1999. - С. 85-87.
8. Рогов Е.И. Личность учителя: теория и практика. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. -512 с.
9. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. - К.: Радянська школа, 1981.-319 с.
10. Скрипченко Н.Ф. Формування понять етики і моралі II Педагогіка і психологія. -1995.-№2. С.55.

Нормативні правові документи:

1. Закон України про «Вищу освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>);
2. Закон України «про освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>);
3. «Закон України про наукову і науково-технічну діяльність» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>);
4. «Нова Українська школа» (<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>);
5. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>).

13. Інформаційні ресурси

1. Науково-технічна революція [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Науково-технічна_революція (дата звернення: 29.07.2018)
2. Інноваційні педагогічні технології [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ippo.if.ua/index.php/2012-10-23-11-51-07/82-uncategorised/735-111> (дата звернення: 07.10.2019)
3. Як навчати покоління, яке не може зосередитися [Електронний ресурс]. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-47391740?ocid=socialflow_facebook&fbclid=IwAR26Ik7Hgmoj_oqJlD4162DY7d0EJwoHzDgpQ1Nir78Jaukoxyhh9i3nsbw
4. Положення МОН Укараїни «Про електронний підручник» [Електронний ресурс]. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Polozhennya-pro-elektronnyj-pidruchnyk.pdf>